

Sygnatura XXV C 857/19

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 28 grudnia 2020 roku

Sąd Okręgowy w Warszawie XXV Wydział Cywilny w składzie:

Przewodniczący: Sędzia SO Krystyna Stawecka

Protokolant: Protokolant sekr. sądowy Patryk Kaniecki

po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 17 grudnia 2020 roku w Warszawie sprawy z powództwa W. F. i K. F. przeciwko (...) Bank (...) S.A. z siedzibą w W. o ustalenie i zapłatę:

1. Ustala, że postanowienia art. 3.01, art. 3.09 p.3 i art. 7.01. p.4 Aneksu nr (...) z dnia 1 września 2008 r. zawartego do umowy o kredyt mieszkaniowy nr (...) z dnia 25 marca 2008 r. pomiędzy powodami W. F. i K. F. i Bankiem (...) S.A. we W., którego następcą prawnym jest pozwany (...) Bank (...) S.A. z siedzibą w W. - **sq bezskuteczne wobec powodów.**
2. Zasądza od pozwanego na rzecz powodów **łącznie** kwotę **139.075,29** (sto trzydzieści dziewięć tysięcy siedemdziesiąt pięć i 29/100) **złotych** wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od dnia 14 lutego 2019 r. do dnia zapłaty,
3. W pozostałym zakresie powództwo główne oddala.
4. Zasądza od pozwanego na rzecz powodów kwotę 11.800 zł (jedenaście tysięcy osiemset) z tytułu zwrotu kosztów procesu, w tym kwotę 10.800 zł (dziesięć tysięcy osiemset) z tytułu zwrotu kosztów zastępstwa procesowego.

Sygn. akt XXV C 857/19

UZASADNIENIE

Powodowie W. F. i K. F. pozwem z dnia 26 marca 2019 r. (data prezentaty – k. 3) skierowanym przeciwko pozwanemu (...) Bank (...) S.A. z siedzibą w W., skorygowanym następnie w zakresie roszczenia głównego o zapłatę co do dochodzonej kwoty, na rozprawie w dniu 17 grudnia 2020 r. (godz. 00:14:59, k. 744v.) wnieśli o:

1. ustalenie, że poniższe zapisy Aneksu nr (...) z dnia 1 września 2008 r. do umowy o kredyt mieszkaniowy/inwestorski z dnia 25 marca 2008 r. nr (...) zawartej przez powodów z pozwanym, za bezskuteczne wobec powodów:
 - a) art. 3.01 Aneksu nr (...) do umowy kredytu w brzmieniu „Wysokość skonwertowanego kredytu stanowi równowartość w PLN według stanu zadłużenia Kredytobiorcy z dnia konwersji wyrażoną w CHF. Konwersja dokonana została w oparciu o kurs kupna dewiz (...) S.A. ustalonym w dniu konwersji”,
 - b) art. 3.09 p. 3. Aneksu nr (...) do umowy kredytu zmieniającego treść umowy w brzmieniu „ Walutą spłaty kredytu jest CHF. W przypadku spłaty kredytu w złotych polskich realizacja płatności nastąpi przy wykorzystaniu bieżącego kursu sprzedaży dewiz dla CHF obowiązującego w Banku w dniu realizacji należności Banku”;
 - c) art. 7.01. p. 4 Aneksu do umowy kredytu w brzmieniu „Z chwilą wystawienia bankowego tytułu egzekucyjnego Bank dokona konwersji (zmiany) waluty kredytu dewizowego na PLN przy zastosowaniu kursu sprzedaży dewiz Banku z dnia konwersji”;
2. zasądzenie od pozwanego solidarnie (ewentualnie łącznie) na rzecz powodów

kwoty 156.123,10 zł - zmienionej na ostatniej rozprawie na skutek uznania prawidłowości wyliczeń pozwanego – na kwotę **139.075,29 zł** wskutek uznania poniższych zapisów Aneksu nr (...) z dnia 1 września 2008 r. do umowy o kredyt mieszkaniowy/inwestorski z dnia 25 marca 2008 r. nr (...) zawartej przez powodów z pozwanym, za bezskuteczne wobec powodów wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od dnia 14 lutego 2019 r. do dnia zapłaty, przy czym datą wymagalności roszczenia jest 13 luty 2019 r. a wartością przedmiotu sporu jest kwota podlegająca konwersji na podstawie aneksu nr (...) to jest 548.181,00 zł;

ewentualnie o:

3. ustalenie, że Aneks nr (...) dnia 1 września 2008 r. do umowy o kredyt mieszkaniowy/inwestorski z dnia 25 marca 2008 r. nr (...) zawartej przez powodów z pozwanym jest nieważny, w tym żądam uznania Aneksu nr (...) z dnia 1 września 2008 r. do umowy o kredyt mieszkaniowy/inwestorski za nieważny na podstawie art. 12 ust. 1 pkt 4) ustawy z dnia 23 sierpnia 2007 r. o przeciwdziałaniu nieuczciwym praktykom rynkowym, i zasądzenie od pozwanego solidarnie (ewentualnie łącznie) na rzecz powodów **kwoty 19.588,43 zł** jako zwrotu świadczeń nienależnych wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od dnia 14 lutego 2019 r. do dnia zapłaty, przy czym datą wymagalności roszczenia jest 13 luty 2019 r., a wartością przedmiotu sporu jest kwota podlegająca konwersji na podstawie Aneksu (...) z dnia 1 września 2008 r. do umowy kredytu to jest 548.181,00 zł.

Dodatkowo powodowie wniesli o zasądzenie solidarnie, ewentualnie łącznie kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych prawem oraz kosztów opłaty skarbowej w kwocie 68 zł (pozew – k. 3- 56).

W odpowiedzi na pozew z dnia 15 listopada 2019 r. (data nadania w placówce pocztowej – k. 512) pozwany wniósł o oddalenie powództwa w całości. Z ostrożności procesowej pozwany podniósł zarzut przedawnienia roszczeń powodów w zakresie obejmującym odsetkową część rat kapitało-odsetkowych. Nadto, pozwany wniósł o zasądzenie od powodów na rzecz pozwanego kosztów procesu, w tym kosztów zastępstwa procesowego, według norm przepisanych (odpowieź na pozew – k. 421-455).

W toku postępowania strony podtrzymały swoje stanowiska (dalsze pisma procesowe: replika na odpowiedź na pozew z 11 grudnia 2019 r. k. 550-582v., pismo pozwanego z 8 października 2020 r. k. 661-667, stanowisko na rozprawie w dniu 17 grudnia 2020 r. godz. 00:14:59, 00:22:27 k. 744v.).

W piśmie z 8 października 2020 r. k. 661-667 pozwany dokonał weryfikacji wyliczeń żądań powodów w pozwie w zakresie zapłaty, z czym powodowie się zgodzili.

Sąd Okręgowy ustalił następujący stan faktyczny:

W. F. i K. F. w 2008 r. poszukiwali kredytu na zakup domu jednorodzinnego w celu zaspokojenia własnych potrzeb mieszkaniowych. Zakup domu nastąpić miał za cenę w złotych polskich. W związku z tym udali się do Banku (...) S.A., gdzie spotkali się z doradcą kredytowym, który zaoferował powodom kredyt mieszkaniowy w złotych polskich (d: zeznania powodów W. F. i K. F. w charakterze strony - nagranie rozprawy 8 września 2020 r. k. 656-659v.).

Bank (...) S.A., poprzednik prawny (...) Bank (...) S.A. z siedzibą w W., oraz W. F. i K. F. (kredytobiorcy) zawarli w dniu 25 marca 2008 r. umowę o kredyt mieszkaniowy/inwestorski nr (...). Na mocy tej umowy bank udzielił kredytobiorcom kredytu w kwocie 850.000,00 złotych polskich. W umowie wskazano, iż w okresie kredytowania kredytobiorca ma prawo dokonać dowolną ilość konwersji (zmiany) waluty kredytu pomiędzy walutami z oferty kredytów mieszkaniowych / inwestorskich Banku obowiązującej w dniu złożenia wniosku o konwersję. Konwersja obejmować miała kwotę wykorzystanego i niewykorzystanego kredytu w momencie jej dokonania oraz mogła być dokonana wyłącznie w pierwszym dniu roboczym następującym po dniu płatności odsetek lub raty kapitałowo-odsetkowej (dzień konwersji). Warunkiem dokonania konwersji było posiadanie zdolności kredytowej w dniu złożenia

wniosku o dokonanie konwersji oraz zapłata bankowi prowizji za konwersję zgodnie z Taryfą. Oprocentowanie kredytu po konwersji ustalane być miało na zasadach obowiązujących w dniu konwersji (art. 3.01. ust. 1-5 umowy).

Kredytobiorcy zobowiązali się do wykorzystania środków z kredytu na finansowanie i refinansowanie zakupu domu jednorodzinnego położonego na działce nr (...): W., F., dla której Sąd Rejonowy dla Warszawy-Mokotowa IX Wydział Ksiąg Wieczystych prowadzi księgę wieczystą (...) oraz cel dowolny (art. 3.02. umowy).

Okres kredytowania rozpoczynał się w dniu uruchomienia kredytu i wynosił 360 miesięcy. Termin całkowitej spłaty kredytu został określony w Harmonogramie doręczonym Kredytobiorcy (art. 3.03. umowy).

Wykorzystana kwota kredytu oprocentowana była według zmiennej stopy oprocentowania - obliczonej jako suma stawki WIBOR dla sześciomiesięcznych depozytów międzybankowych w PLN i marży Banku w wysokości: 1) 0,5000 punktu procentowego w okresie pierwszych 24 miesięcy okresu kredytowania, 2) 1,0000 punktu procentowego po upływie pierwszych 24 miesięcy okresu kredytowania. Wysokość zmiennej stopy oprocentowania wykorzystanej kwoty kredytu ustalana była jeden raz dla każdego sześciomiesięcznego okresu kredytowania. Obowiązująca na dzień zawarcia Umowy stopa procentowa miała zastosowanie dla pierwszego sześciomiesięcznego okresu kredytowania. Wysokość tej stopy została ustalona z zastosowaniem stawki WIBOR określonej na dwa dni robocze przed dniem uruchomienia kredytu. Stopa oprocentowania dla kolejnych okresów zmiennego oprocentowania została ustalona z zastosowaniem stawki WIBOR określonej na dwa dni robocze przed dniem zmiany, oprocentowania. W przypadku, gdy ww. oprocentowanie przekroczy czterokrotność stopy kredytu lombardowego NBP, Bank zastosować miał oprocentowanie równe czterokrotności stopy kredytu lombardowego NBP. O każdej zmianie oprocentowania Bank powiadomić miał wyłącznie: kredytobiorcę oraz poręczycieli i dłużników rzeczowych poprzez wywieszenie informacji na tablicy ogłoszeń w Banku. Po zmianie oprocentowania Bank przesłać miał nowy harmonogram. Bank zastrzegł sobie prawo ustalenia pierwszej raty kredytu w nowym harmonogramie, w wysokości niezmienionej w stosunku do rat określonych w poprzednim harmonogramie (art. 3.05. umowy).

Kredytobiorcy zobowiązani byli do spłaty kredytu wraz z należnymi odsetkami w miesięcznych ratach równych. Wysokość i terminy płatności rat zostać miały określone w harmonogramie, który zostać miał doręczony kredytobiorcom niezwłocznie po uruchomieniu kredytu (art. 3.09. umowy).

Jako zabezpieczenie wiarygodności banku z tytułu udzielenia kredytu, kredytobiorcy ustanowili: hipotekę zwykłą w kwocie 850.000,00 zł na zabezpieczenie spłaty kapitału, hipotekę kaucyjną do kwoty 109.133,86 zł obejmującą odsetki obliczone za okres dwóch lat od kwoty udzielonego kredytu na zabezpieczenie spłaty odsetek, na nieruchomości kredytobiorców: działkę zabudowaną domem jednorodzinnym; nr działki (...); położoną w W., ul. (...) - dla której Sąd Rejonowy dla Warszawy Mokotowa IX Wydz. KW prowadzi Księgę Wieczystą (...), która stanowiła podstawowe i docelowe zabezpieczenie roszczeń Banku, weksel in blanco oraz cesję polisy ubezpieczenia nieruchomości (art. 4.01. ust. 1 umowy) (d: umowa o kredyt mieszkaniowy/inwestorski z dnia 25.03.2008 r. nr (...) – k. 61-68).

Przedmiotowy kredyt został uruchomiony w dniu 7 maja 2008 r. w złotych polskich w kwocie 850.000,00 zł. Przy uruchomieniu kredytu bank pobrał prowizję za udzielenie kredytu w kwocie 8.500,00 zł oraz składkę z tytułu ubezpieczenia spłaty kredytu od dnia uruchomienia kredytu do momentu uprawomocnienia się wpisu hipoteki w kwocie 425,00 zł (zaświadczenie banku z 16.01.2018 r. – k. 352-357).

W dniu 1 września 2008 r. Bank (...) S.A. oraz W. F. i K. F. zawarli Aneks nr (...) do umowy kredytu hipotecznego mocą którego, Bank dokonał konwersji kredytu hipotecznego udzielonego na podstawie umowy kredytowej nr (...) z dnia 25-03-2008 r. na kredyt dewizowy w CHF. Wysokość skonwertowanego kredytu stanowiła równowartość w PLN według stanu zadłużenia Kredytobiorców z dnia konwersji wyrażona, w CHF. Konwersja dokonana została w oparciu o kurs kupna dewiz (...) S.A. ustalonym w dniu konwersji. W okresie kredytowania Kredytobiorcy mieli prawo dokonać dowolną ilość konwersji (zmiany) waluty kredytu pomiędzy walutami z oferty kredytów mieszkaniowych Banku (...) S.A. obowiązującej w dniu złożenia wniosku o konwersję. Konwersja obejmowała kwotę kredytu wykorzystanego i niewykorzystanego w momencie jej dokonania oraz mogła być dokonana w pierwszym dniu roboczym następującym po dniu płatności raty kapitałowo-odsetkowej lub na

pisemną dyspozycję klienta po zapewnieniu środków na koncie osobistym na spłatę odsetek bieżących naliczonych do dnia wykonaniu konwersji. Warunkiem dokonania konwersji było posiadanie zdolności kredytowej w dniu złożenia wniosku o dokonanie konwersji oraz zapłata bankowi prowizji za konwersję zgodnie z Tabelą opłat i prowizji. Oprocentowanie kredytu po konwersji ustalone było na zasadach obowiązujących w dniu konwersji (art. 3.01. aneksu)

Wykorzystana kwota kredytu oprocentowana została według zmiennej stopy oprocentowania - obliczonej jako suma stawki LIBOR dla sześciomiesięcznych depozytów międzybankowych w CHF i marży Banku w wysokości 1,000 punktu procentowego (art. 3.05. aneksu).

Na podstawie Aneksu nr (...) Kredytobiorcy zobowiązali się do spłaty kredytu wraz z należnymi odsetkami w miesięcznych ratach równych, których wysokość została określona w harmonogramie, który zostanie doręczony kredytobiorcom niezwłocznie po uruchomieniu kredytu (art. 3.09 ust. 1 umowy). W umowie zapisano, że spłata kredytu będzie następować w drodze obciążania w dniu płatności kwotą raty kredytu konta do obsługi kredytu. Kredytobiorcy zobowiązują się do zapewnienia środków na pokrycie wymagalnej raty w dniu poprzedzającym dzień spłaty. W przypadku, gdy dzień spłaty przypada na dzień wolny od pracy kredytobiorca zobowiązuje się do zapewnienia środków w ostatnim dniu roboczym przed dniem wolnym (art. 3.09 ust. 2 umowy). Walutą spłaty kredytu jest CHF. W przypadku spłaty kredytu w złotych polskich realizacja płatności nastąpi przy wykorzystaniu bieżącego kursu sprzedaży dewiz dla CHF obowiązującego w banku w dniu realizacji należności banku (art. 3.09 ust. 3 umowy) (d: Aneks nr (...) z 01.09.2008 r. – k. 69-72).

W. F. i K. F. zdecydowali się na dokonanie przez bank konwersji kredytu, z uwagi na sprzedaż dotychczasowego mieszkania i spłaty 300.000,00 zł kredytu. W związku z powyższym powodowie udali się do pozwanego na spotkanie, podczas którego pracownik pozwanego zaproponował powodom zmianę kredytu na kredyt indeksowany do franka szwajcarskiego wskazując, że frank szwajcarski jest stabilną walutą. Podczas spotkań powodowie uzyskali informacje o zmienności kursu waluty oraz sposobie spłaty polegającym na pobraniu przez bank z rachunku bankowego złotych polskich odpowiadającą wartości raty w CHF. Pracownik banku nie wyjaśniał jednak, w jaki sposób bank określa kursy walut w tabelach kursowych (d: zeznania powodów W. F. i K. F. w charakterze strony - nagranie rozprawy 8 września 2020 r. k. 656-659v.).

Powodowie dokonywali spłaty rat kredytowych zgodnie z harmonogramem, poczynawszy od 5 czerwca 2008 r. **W okresie od uruchomienia kredytu (tj. 7 maja 2008 r.) do 8 września 2008 r. spłaty dokonywane były w złotych polskich.** Następnie na skutek zawarcia Aneksu nr (...) przekształcającego przedmiotowy kredyt w kredyt dewizowy w CHF kwota kredytu z tytułu umowy w wysokości 548.181,00 zł uległa przekształceniu według kursu kupna dewiz dla CHF w wysokości 1 CHF = 2,0770, co stanowiło równowartość 263.929,23 CHF. Za zmianę warunków umowy w zakresie waluty kredytu bank dokonał pobrania prowizji w wysokości 2.740,90 zł. W okresie od 8 września 2008 r. do 8 stycznia 2018 r. powodowie zapłacili na rzecz banku tytułem spłaty rat kapitałowo odsetkowych kwotę łączną 99.348,08 CHF, w tym 74.665,09 CHF na poczet kapitału kredytu i 24.679,23 CHF na poczet odsetek kapitałowych (zaświadczenie banku z 16.01.2018 r. – k. 352-357, zestawienie spłat – k. 358-405).

Pismem z dnia 4 lutego 2019 r. W. F. i K. F. wezwali pozwaną Bank w terminie 7 dni do zwrotu wszystkich kwot zapłaconych przez powodów w związku z wykonywaniem umowy kredytowej z dnia 25 marca 2008 r. (nr umowy (...)) zmienionej aneksem nr (...) z dnia 1 września 2008 r., w szczególności kwot zapłaconych tytułem spłaty rat kredytu od dnia zawarcia aneksu z dnia 1 września 2008 r. do dnia 5 stycznia 2019 r. w wysokości 249.690,62 zł oraz 33.610,56 CHF, a także wszystkich kwot zapłaconych po tej dacie jako świadczenia nienależnego w związku z tym, że ww. aneks nr (...) z dnia 1 września 2008 r. jest nieważny **lub zwrotu kwoty 156.123,10 zł** tytułem nienależnie pobranych rat spłaty kredytu w zawyżonej wysokości, w związku z tym, że aneks nr (...) z dnia 1 września 2008 r. zawiera nieuczciwe postanowienia umowne bezskuteczne wobec powodów. Pismo zostało doręczone pozwanemu w dniu 6 lutego 2019 r. (d: przedsądowe wezwanie do zapłaty – k. 75-76, potwierdzenie doręczenia – k. 81-81v.).

Powyższy stan faktyczny Sąd ustalił na podstawie powołanych wyżej dowodów.

Sąd uznał za wiarygodne obiektywne dowody z wymienionych dokumentów, jako że nie budziły one wątpliwości co do ich autentyczności i nie były kwestionowane przez żadną ze stron postępowania.

Sąd ocenił jako wiarygodne również zeznania powodów W. F. i K. F., w których przekazali informacje co do celu zaciągnięcia przez nich przedmiotowego kredytu, okoliczności zawierania umowy kredytu, braku negocjowania szczegółowych warunków umowy oraz zawarcia umowy przy wykorzystaniu wzorca stosowanego przez bank. Wyjaśnienia powodów były zgodne z dowodami z dokumentów lub z doświadczeniem życiowym (co do braku możliwości negocjacji tego rodzaju umów z bankiem), a nie zostały przedstawione dowody wykazujące odmienny stan faktyczny w tym zakresie. Ponadto powodowie przyznali, iż mieli świadomość zarówno waluty umowy jak i waluty wypłaty kredytu czy jego spłaty oraz różnicy pomiędzy kursem kupna i sprzedaży, niemniej jednak nie wiedzieli i nie zostali poinformowani, jak te kursy są tworzone.

Sąd na podstawie art. 235² § 1 pkt 2 k.p.c. pominął wnioski pozwanego o dopuszczenie dowodów z zeznań świadków R. K., P. R. i M. K. (k. 421-421v.) ponieważ okoliczności, na które dowody te zostały zgłoszone (zasady związane z finansowaniem kredytów denominowanych w CHF i waloryzowanych do CHF, zasady funkcjonowania takich kredytów, sytuacja na rynku kredytów hipotecznych w latach 2004-2009, sposób tworzenia i publikowania tabel kursowych pozwanego, określenia kursów w tabelach kursowych) nie miały znaczenia dla rozstrzygnięcia niniejszej sprawy. W konsekwencji przeprowadzenie powyższego dowodu było zbędne i prowadziłyby tylko do nieuzasadnionego przedłużenia postępowania.

Zbędne dla rozstrzygnięcia sprawy były również i zostały pominięte przez Sąd na podstawie wskazanego wyżej przepisu zgłoszone przez powodów w pozwie dowody z opinii biegłego z zakresu ekonomii i finansów na okoliczności rat należnych pozwanemu obliczonych z pominięciem stosowania bezskutecznych klauzul indeksacyjnych.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Powództwo w niniejszej sprawie podlegało uwzględnieniu w całości, zgodnie z zaktualizowanym stanowiskiem powodów.

Podstawowym roszczeniem powodów było żądanie ustalenie, że zapisy wyrażone w art. 3.01, 3.09 p. 3. oraz art. 7.01. p. 4 Aneksu nr (...) z dnia 1 września 2008 r. do umowy o kredyt mieszkaniowy/inwestorski z dnia 25 marca 2008 r. nr (...) zawartej przez powodów z pozwanym, są bezskuteczne wobec powodów oraz zasądzenie z tego tytułu na rzecz powodów kwoty 156 .123,10 zł zmniejszonej ostatecznie do kwoty 139.075,29 zł.

W zakresie roszczenia głównego o ustalenie, należy wskazać iż domagając się ustalenia prawa lub stosunku prawnego na podstawie art. 189 k.p.c. strona powodowa wykazać musi istnienie interesu prawnego. Dopiero dowiedzenie przez powoda interesu prawnego otwiera sądowi drogę do badania prawdziwości twierdzeń o tym, że dany stosunek prawny lub prawo rzeczywiście istnieje bądź nie istnieje. Taki interes prawny występuje wówczas, gdy ma miejsce niepewność prawa lub stosunku prawnego zarówno z przyczyn faktycznych, jak i prawnych, którą jest w stanie usunąć sądowy wyrok ustalający. Chodzi tu o sytuację, gdy sam skutek, jaki wywoła uprawomocnienie się wyroku ustalającego, definitywnie zakończy spór istniejący lub prewencyjnie zapobiegnie powstaniu takiego sporu w przyszłości. W orzecznictwie przyjęto, że nie zachodzi z reguły interes prawny w rozumieniu art. 189 k.p.c., gdy zainteresowany może osiągnąć w pełni ochronę swych praw na innej drodze, zwłaszcza w drodze powództwa o zasądzenie świadczeń pieniężnych lub niepieniężnych (tak SN w orz. z dnia 22.11.2002 r., IV CKN 1519/00, LEX nr 78333 i z dnia 04.01.2008 r., III CSK 204/07, M. Spół. 2008/3/51). Ustalenie istnienia bądź nieistnienia stosunku prawnego lub prawa następuje wtedy przesłankowo w sprawie o świadczenie. Powództwo o ustalenie prawa lub stosunku prawnego może być uwzględnione wtedy, gdy spełnione są dwie przesłanki merytoryczne: interes prawny oraz wykazanie prawdziwości twierdzeń powoda, że dane prawo lub stosunek prawny rzeczywiście istnieje. Pierwsza z tych przesłanek warunkuje określony skutek tego powództwa, decydując o dopuszczalności badania i ustalania prawdziwości twierdzeń powoda. Wykazanie zaś istnienia drugiej z tych przesłanek decyduje o kwestii zasadności powództwa (vide orz. SN z 27.06.2001 r., II CKN 898/00, Legalis nr 277455).

W związku z wywiedzeniem żądań powodów z powołaniem się na niedozwolony charakter klauzul umownych odnoszących się do indeksacji kredytu rozważenia wymaga podnoszona przez powodów kwestia abuzywności tych klauzul umownych oraz skutków prawnych z tego wynikających. W sprawie niniejszej kwestię indeksacji kredytu regulowały następujące postanowienia umowne:

1. art. 3.01 Aneksu nr (...) do umowy kredytu w brzmieniu „Wysokość skonwertowanego kredytu stanowi równowartość w PLN według stanu zadłużenia Kredytobiorcy z dnia konwersji wyrażoną w CHF. Konwersja dokonana została w oparciu o kurs kupna dewiz (...) S.A. ustalonym w dniu konwersji”;
2. art. 3.09 p. 3. Aneksu nr (...) do umowy kredytu zmieniającego treść umowy w brzmieniu „Walutą spłaty kredytu jest CHF. W przypadku spłaty kredytu w złotych polskich realizacja płatności nastąpi przy wykorzystaniu bieżącego kursu sprzedaży dewiz dla CHF obowiązującego w Banku w dniu realizacji należności Banku”;
3. art. 7.01. p. 4 Aneksu do umowy kredytu w brzmieniu „Z chwilą wystawienia bankowego tytułu egzekucyjnego Bank dokona konwersji (zmiany) waluty kredytu dewizowego na PLN przy zastosowaniu kursu sprzedaży dewiz Banku z dnia konwersji”;

Zgodnie z art. 385¹ § 1 k.c. postanowienia umowy zawieranej z konsumentem niezgodnione indywidualnie nie wiążą go, jeżeli kształtują jego prawa i obowiązki w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając jego interesy (niedozwolone postanowienia umowne). Nie dotyczy to postanowień określających główne świadczenia stron, w tym cenę lub wynagrodzenie, jeżeli zostały sformułowane w sposób jednoznaczny. Z art. 385¹ § 1 k.c. wynika, że niedozwolonymi postanowieniami umownymi są klauzule umowne, które spełniają łącznie trzy przesłanki pozytywne: zawarte zostały w umowach z konsumentami, kształtują prawa i obowiązki konsumenta w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami oraz rażąco naruszają interesy konsumenta. Kontrola abuzywności postanowień umowy wyłączona jest jedynie w przypadku spełnienia jednej z dwóch przesłanek negatywnych, to jest: gdy postanowienie umowne zostało indywidualnie uzgodnione z konsumentem oraz postanowienie umowne określa główne świadczenia stron i jest sformułowane w sposób jednoznaczny.

W rozpatrywanej sprawie pozostawało poza sporem, że powodowie zawarli sporną umowę kredytu jako konsumenci. W myśl art. 22¹ k.c. za konsumenta uważa się osobę fizyczną dokonującą z przedsiębiorcą czynności prawnej niezwiązanej bezpośrednio z jej działalnością gospodarczą lub zawodową. Powodowie w dacie zawarcia umowy nie prowadzili działalności gospodarczej i brak było podstaw do stwierdzenia – w szczególności ze względu na przeznaczenie środków z kredytu przeznaczonych na budowę i wykończenie domu mieszkalnego – że zawarta przez strony umowa kredytu pozostawała w związku z jakąkolwiek działalnością gospodarczą czy zawodową prowadzoną przez powodów. Bank zawierał natomiast przedmiotową umowę jako przedsiębiorca w zakresie prowadzonej przez siebie działalności gospodarczej.

Brak indywidualnego uzgodnienia kwestionowanych przez powodów postanowień umownych dotyczących indeksacji nie budził wątpliwości. Artykuł 385¹ § 3 k.c. stanowi, że niezgodnione indywidualnie są te postanowienia umowy, na których treść konsument nie miał rzeczywistego wpływu. W szczególności odnosi się to do postanowień umowy przejętych z wzorca umowy zaproponowanego konsumentowi przez kontrahenta. Przez „rzeczywisty wpływ” należy rozumieć realną możliwość oddziaływania na treść postanowień umownych. Fakt, że konsument znał treść danego postanowienia i rozumiał je, nie przesądza o tym, że zostało ono indywidualnie uzgodnione. Za uzgodnione indywidualnie trzeba bowiem uznawać tylko takie klauzule umowne, na których treść istotnie mógł on w praktyce oddziaływać. Innymi słowy, należy badać, czy konsument miał realny wpływ na ewentualną zmianę klauzul proponowanych przez przedsiębiorcę i czy z możliwości tej zdawał sobie sprawę. Do tego, by skutecznie wykazać fakt, że klauzula była uzgodniona z konsumentem, nie wystarcza opatrzenie kontrolowanego postanowienia wzmiankami typu: „wyrażam zgodę”, „przyjmuję własnoręcznym podpisem” (vide orz. Sądu Apelacyjnego w Warszawie

z 06.03.2013 r., VI ACa 1241/12, LEX nr 1322083). W konsekwencji postanowieniami indywidualnie uzgodnionymi będą takie, które były w sposób rzeczywisty negocjowane lub włączone do umowy wskutek propozycji zgłoszonej przez samego konsumenta.

Z dowodu z przesłuchania powodów wynika, że przy zawieraniu przez strony Aneksu nr (...) do umowy nie były prowadzone negocjacje wzorca umowy w zakresie mechanizmu indeksacji kredytu, zaś pozwany nie dowiódł twierdzeń przeciwnych. Tym bardziej pozwany nie wykazał, aby były to postanowienia uzgodnione indywidualnie, mimo że zgodnie z art. 385¹ § 4 k.c. ciężar dowodu w tym zakresie spoczywał na pozwanym. Okoliczność, że powodowie sami wnioskowali o dokonanie przez bank konwersji kredytu na kredyt dewizowy w CHF w żadnym razie nie świadczy o indywidualnym uzgodnieniu treści postanowień dotyczących indeksacji.

Nie ulega wątpliwości, że powodowie wyrazili zgodę na indeksację, brak jest jednak jakichkolwiek dowodów, że sposób tej indeksacji został z nimi indywidualnie uzgodniony. Zgoda na zawarcie Aneksu nr (...) do umowy o kredyt wprowadzający klauzule indeksacyjne nie jest bynajmniej tożsama z faktem indywidualnych negocjacji w przedmiocie treści tych konkretnych klauzul.

W ocenie Sądu klauzule indeksacyjne określają główne świadczenia stron umowy kredytu. Pojęcie głównego świadczenia należy rozumieć w świetle art. 69 ust. 1 Prawa bankowego – gdzie świadczeniem głównym banku jest udostępnienie kredytobiorcy oznaczonej kwoty pieniężnej, zaś świadczeniem głównym kredytobiorcy jest zwrot otrzymanych środków pieniężnych oraz uiszczenie opłat z tytułu oprocentowania i z tytułu prowizji. Sporne klauzule przeliczeniowe wprowadzają reżim przeliczenia świadczeń głównych stron w stosunku do waluty obcej. Głównych świadczeń stron dotyczą takich elementy konstrukcyjne umowy, bez uzgodnienia których nie doszłoby do jej zawarcia. Klauzule indeksacyjne są w przedmiotowej umowie postanowieniami o charakterze przedmiotowo istotnym (essentialia negotii), zatem mogą być objęte kontrolą zgodności z zasadami obrotu konsumenckiego. Należy przyjąć, że klauzule indeksacyjne określają główne świadczenia stron umowy kredytu (pogląd taki wyrażony został w aktualnym orzecznictwie sądowym).

Należało także ocenić kwestionowane postanowienia umowne w świetle pozostałych przesłanek ich abuzywności, tj. sprzeczności z dobrymi obyczajami i rażącego naruszenia interesów konsumenta.

W sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszają interesy konsumenta postanowienia umowne godzące w równowagę kontraktową stron, a także te, które zmierzają do wprowadzenia konsumenta w błąd, wykorzystując jego zaufanie i brak specjalistycznej wiedzy. Klauzula dobrych obyczajów nawiązuje do wyobrażeń o uczciwych, rzetelnych działaniach stron, a także do zaufania, lojalności, jak również – w stosunkach z konsumentami – do fachowości. Zatem sprzeczne z dobrymi obyczajami są takie działania, które zmierzają do dezinformacji lub wywołania błędnego mniemania konsumenta (czy szerzej klienta), wykorzystania jego niewiedzy lub naiwności, ukształtowania stosunku zobowiązaniowego niezgodnie z zasadą równorzędności stron, nierównomiernego rozłożenia praw i obowiązków między partnerami kontraktowymi (tak M. Bednarek, w: System Prawa Prywatnego. Tom 5. Prawo zobowiązań – część ogólna, 2013, s.766). Dobre obyczaje, do których odwołuje się art. 385¹ k.c. stanowią przykład klauzuli generalnej, której zadaniem jest wprowadzenie możliwości dokonania oceny treści czynności prawnej w świetle norm pozaprawnych. Chodzi o normy moralne i obyczajowe, powszechnie akceptowane albo znajdujące szczególne uznanie w określonej sferze działań, na przykład w obrocie profesjonalnym, w określonej branży, w stosunkach z konsumentem, itp. Przez dobre obyczaje w znaczeniu określonym art. 385¹ § 1 k.c. należy rozumieć pozaprawne reguły postępowania niesprzeczne z etyką, moralnością i aprobowanymi społecznie obyczajami. Należy przy tym mieć na uwadze, że pojęcie sprzeczności z dobrymi obyczajami stanowi przeniesienie na grunt Kodeksu cywilnego użytego w art. 3 ust. 1 dyrektywy pojęcia sprzeczności z wymogami dobrej wiary. Powołany przepis przewiduje, że warunki umowy, które nie były indywidualnie negocjowane, mogą być uznane za nieuczciwe, jeśli stoją w sprzeczności z wymogami dobrej wiary, powodują znaczącą nierównowagę wynikających z umowy praw i obowiązków stron ze szkodą dla konsumenta. Równocześnie preambuła dyrektywy zawiera w motywie 16 istotne wskazówki interpretacyjne pozwalające ustalić pożądane zachowania zgodne z wymogami dobrej wiary.

Przy dokonywaniu oceny działania w dobrej wierze będzie brana pod uwagę zwłaszcza siła pozycji przetargowej stron umowy, a w szczególności, czy konsument był zachęcany do wyrażenia zgody na warunki umowy i czy towary lub usługi były sprzedane lub dostarczone na specjalne zamówienie konsumenta; sprzedawca lub dostawca spełnia wymóg działania w dobrej wierze, jeżeli traktuje on drugą stronę umowy w sposób sprawiedliwy i słuszny, należycie uwzględniając jej prawnie uzasadnione roszczenia.

Również przy interpretacji kolejnej z wymaganych dla stwierdzenia abuzywności postanowienia umownego przesłanek – **rażącego naruszenia interesów konsumenta** – odwołać należy się do treści przepisów dyrektywy. W ich świetle uzasadnione jest twierdzenie, że rażące naruszenie interesów konsumenta ma miejsce, jeżeli postanowienia umowy poważnie

i znacząco odbiegają od sprawiedliwego wyważenia praw i obowiązków stron, wprowadzając nieusprawiedliwioną dysproporcję praw i obowiązków na niekorzyść konsumenta. Jednak nie wyczerpuje to zakresu, w którym może dojść do naruszenia interesów konsumenta. Chodzi bowiem nie tylko o interesy ekonomiczne, ale też związane ze zdrowiem konsumenta, jego czasem zbędnie traconym, dezorganizacją toku życia, doznaniem przykrości, zawodu, wprowadzenia w błąd, nierzetelności traktowania (tak: Cz. Żuławska w: Komentarz do Kodeksu cywilnego red. G. Bieniek, Księga trzecia. Zobowiązania, Warszawa 2003, s. 137

i M. Bednarek w: System Prawa Prywatnego Tom 5 Prawo zobowiązań – część ogólna, Warszawa 2013, s. 767). Zwrócić należy przy tym uwagę, że o ile ustawodawca posłużył się w art. 385⁽¹⁾ k.c. pojęciem rażącego naruszenia interesów konsumenta, co może wskazywać na ograniczenie treści stosowania przepisów do przypadków skrajnej nierównowagi interesów stron, to w treści art. 3 ust.1 dyrektywy ta sama przesłanka została określona jako wymóg spowodowania znaczącej nierównowagi wynikających z umowy praw i obowiązków stron ze szkodą dla konsumenta. W tej sytuacji potrzeba wykładni art. 385⁽¹⁾ k.c. w świetle wymogów dyrektywy rodzi konieczność złagodzenia kryteriów stawianych skutkom postanowienia, których zaistnienie pozwałać będzie na stwierdzenie jego niedozwolonego charakteru. Tradycyjne stopniowanie, w którym za rażące uznaje się sytuacje skrajne, nadzwyczajne, ustąpić musi konieczności odnoszenia się jedynie do znamienia znaczącej nierównowagi, jako wypełniającej już kryteria rażącego naruszenia.

Podkreślić należy, że stosownie do art. 385² k.c. oceny zgodności postanowienia umowy z dobrymi obyczajami dokonuje się według stanu z chwili zawarcia umowy, biorąc pod uwagę jej treść, okoliczności zawarcia oraz uwzględniając umowy pozostające w związku z umową obejmującą postanowienie będące przedmiotem oceny. Ponadto zgodnie z brzmieniem art. 4 dyrektywy, nadanym sprostowaniem z 13 października 2016 r. (Dz. Urz. UE. L z 2016 r. Nr 276, poz. 17), nieuczciwy charakter warunków umowy jest określany z uwzględnieniem rodzaju towarów lub usług, których umowa dotyczy i z odniesieniem, w momencie zawarcia umowy, do wszelkich okoliczności związanych z zawarciem umowy oraz do innych warunków tej umowy lub innej umowy, od której ta jest zależna. W rezultacie przy dokonywaniu oceny niedozwolonego charakteru określonego postanowienia umownego, w tym także oceny indywidualnej, nie ma żadnego znaczenia, w jaki sposób umowa była wykonywana przez strony. W szczególności nie ma znaczenia, czy przedsiębiorca rzeczywiście korzystał z możliwości, jakie wynikają dla niego z określonego brzmienia postanowień umownych. Istotne jest jedynie, że nie było żadnych przeszkód, aby z takich uprawnień, mogących naruszać interesy konsumenta, mógł skorzystać. Postanowienie umowne ma niedozwolony charakter nie dlatego, że jest w niewłaściwy sposób wykorzystywane przez przedsiębiorcę – tym bardziej, że jest to okoliczność, która w toku wykonywania umowy może się zmieniać. To samo postanowienie nie może być abuzywne bądź tracić taki charakter jedynie w wyniku przyjęcia przez jedną ze stron umowy określonego sposobu jej wykonania, korzystania bądź niekorzystania z wynikających z niego uprawnień. Postanowienie jest niedozwolone, jeśli daje kontrahentowi konsumenta możliwość działania w sposób rażąco naruszający interesy konsumenta.

Dlatego też nie miało żadnego znaczenia dla stwierdzenia niedozwolonego charakteru określonych postanowień umownych to, w jaki sposób pozwany bank rzeczywiście ustalał kurs waluty, do której kredyt był indeksowany. Nie ma też znaczenia w jaki sposób bank finansował udzielanie kredytów indeksowanych, gdyż również to stanowi okoliczność leżącą poza łączącym strony stosunkiem prawnym a równocześnie związaną z wykonywaniem umowy, a nie chwilą jej zawarcia.

Oceniając przez pryzmat powyżej opisanych przesłanek kwestionowane przez powodów postanowienia umowne przewidujące indeksację kredytu stwierdzić należy przede wszystkim, że sama konstrukcja indeksacji co do zasady nie jest niedozwolona. Jak już wyżej wskazano na gruncie orzecznictwa Sądu Najwyższego, konstrukcja indeksacji kredytu nie jest sprzeczna

z prawem, jak też nie można wykluczyć jej stosowania w umowach zawieranych z konsumentami. Na gruncie materiału dowodowego sprawy brak było podstaw do stwierdzenia, żeby sama konstrukcja kredytu indeksowanego prowadziła do uzyskania,

w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, przewagi kontraktowej przez bank kosztem kredytobiorców będących konsumentami. Wprowadzenie indeksacji kredytu pozwalało na zaoferowanie kredytobiorcom niższego oprocentowania kredytu, co prowadziło do niższej wysokości rat kredytowych, które zobowiązani są uiszczać, niż w przypadku kredytów złotych. Konstrukcja kredytu indeksowanego nie powinna więc być uznana za nieuczciwą co do zasady.

Postanowienia umowne dotyczące indeksacji kredytu muszą być rozpatrywane łącznie, gdyż wszystkie one decydują o kształcie przedmiotowej umowy kredytu, w zakresie indeksacji. Przy takim podejściu, w ocenie Sądu, w realiach niniejszej sprawy występują przesłanki do uznania postanowień przewidujących indeksację kredytu za postanowienia niedozwolone. Taki wniosek wynika z przeprowadzonej oceny kształtu postanowień, które z jednej strony różnicują wysokość kursu przyjętego dla przeliczeń kwoty kredytu z PLN na CHF, a następnie przeliczeń wysokości wymaganej spłaty z CHF na PLN, a z drugiej strony – pozwalają kredytodawcy na swobodne ustalenie wysokości każdego z tych kursów, bez podania ściśle kryteriów wyznaczania wysokości kursów.

Już zróżnicowanie pomiędzy kursem kupna i sprzedaży stosowanym dla określenia wysokości kapitału kredytu, a następnie wysokości spłaty uznać należy za sprzeczne

z dobrymi obyczajami, a równocześnie rażąco naruszające interesy konsumenta. Opisane przez pozwanego mechanizmy, które mają służyć uzasadnieniu stosowaniu takiej konstrukcji pozostają bez znaczenia dla rozstrzygnięcia. Ponownie należy wskazać, że oceny zgodności postanowienia umownego z dobrymi obyczajami dokonuje się w oparciu o treść umowy

i okoliczności jej zawarcia, nie zaś w oparciu o przyjęty przez przedsiębiorcę sposób wykonywania umowy, w tym finansowania przez niego działalności swojego przedsiębiorstwa, w zakresie pozwalającym na wykonanie umowy. Dlatego też stwierdzić należy, że przyjęcie w umowie rozwiązań różnicujących stosowane kursy walut nie znajduje uzasadnienia. Strony umowy nie umawiały się na prowadzenie przez bank działalności kantorowej – dokonywania wymiany walut, a postanowiły jedynie wprowadzić do umowy mechanizm o charakterze waloryzacyjnym, zabezpieczający bank przed spadkiem kursu waluty i pozwalający na zastosowanie stóp procentowych przewidzianych dla waluty obcej. Równocześnie nie może budzić żadnych wątpliwości, że konstrukcja, w której w chwili wypłaty kredytu wysokość wyrażonego w złotych polskich zobowiązania konsumenta (świadczenia, które ma spełnić na rzecz banku) jest, w wyniku zastosowania dla jej ustalenia kursu sprzedaży, wyższa niż wysokość udzielonego mu kredytu, stanowi naruszenie interesów konsumenta. Z kolei wykorzystanie przez bank swojej przewagi kontraktowej dla wprowadzenia do umowy rozwiązań korzystnych wyłącznie dla kredytodawcy, w nieuzasadniony sposób zwiększających wysokość świadczeń, do których zobowiązany jest kredytobiorca, uznać należy za sprzeczne z dobrymi obyczajami.

Z opisanych przyczyn za niedozwolone postanowienie umowne uznać należy:

1. art. 3.01 Aneksu nr (...) do umowy kredytu w brzmieniu „Wysokość skonwertowanego kredytu stanowi równowartość w PLN według stanu zadłużenia Kredytobiorcy z dnia konwersji wyrażoną w CHF. Konwersja dokonana została w oparciu o kurs kupna dewiz (...) S.A. ustalonym w dniu konwersji”;
2. art. 3.09 p. 3. Aneksu nr (...) do umowy kredytu zmieniającego treść umowy w brzmieniu „Walutą spłaty kredytu jest CHF. W przypadku spłaty kredytu w złotych polskich realizacja płatności nastąpi przy wykorzystaniu bieżącego kursu sprzedaży dewiz dla CHF obowiązującego w Banku w dniu realizacji należności Banku”;

3. art. 7.01. p. 4 Aneksu do umowy kredytu w brzmieniu „Z chwilą wystawienia bankowego tytułu egzekucyjnego Bank dokona konwersji (zmiany) waluty kredytu dewizowego na PLN przy zastosowaniu kursu sprzedaży dewiz Banku z dnia konwersji”;

Naruszenie w ten sposób równowagi kontraktowej sprawiło, że wskazane postanowienia indeksacyjne w sposób rażąco naruszały interesy powodów – konsumentów. Umowa kredytu nie określała szczegółowego sposobu ustalania kursu CHF, przez co powodowie byli zdani na arbitralne decyzje banku w tej kwestii. Nie może zaś budzić wątpliwości, że klauzula indeksacyjna (waloryzacyjna) może działać prawidłowo jedynie wówczas, gdy miernik wartości, według którego dokonywana jest waloryzacja ustalany jest w sposób obiektywny, a więc przede wszystkim w sposób niezależny od woli którejkolwiek stron umowy.

Dobre obyczaje nakazują, aby ponoszone przez konsumenta koszty związane z zawarciem umowy, o ile nie wynikają z czynników obiektywnych, były możliwe do przewidzenia. Brak określenia w umowie jednoznacznego sposobu ustalania kursów walutowych na potrzeby przeliczenia salda zadłużenia na walutę obcą oraz przeliczenia na złote kwoty wymaganej do spłaty kredytu w rażąco sposób narusza interesy konsumenta. Powodowie w umowie oświadczyli, że zostali zapoznani z ryzykiem kursowym i akceptują to ryzyko. Oczywistym jest, że kredytobiorca zawierając umowę kredytu indeksowanego liczy się i akceptuje ryzyko, jakie się z tym wiąże, a więc wynikające ze zmienności kursów walut obcych. Ryzyko to jest oczywiste, lecz nie ma ono nic wspólnego z ryzykiem dowolnego kształtowania kursu wymiany przez kredytodawcę i narażenia konsumenta na niemożliwe do przewidzenia koszty, jak to miało miejsce w przedmiotowej sprawie. Wskazana dowolność banku w wyznaczeniu kursów waluty indeksacyjnej sprawia, że kredytobiorca narażony jest na jednostronność decyzji banku, a równocześnie, wobec braku ścisłych kryteriów ustalenia wysokości kursów, nie przysługują mu środki, które pozwoliłyby chociażby na późniejszą jednoznaczną weryfikację prawidłowości kursu ustalonego przez bank. Bez wątpienia stanowi to rażące naruszenie interesów konsumenta, narażając go na brak bezpieczeństwa i możliwości przewidzenia wszystkich skutków umowy. Jest to przy tym postępowanie nieuczciwe, sprzeczne z dobrymi obyczajami jako rażąco naruszające równowagę stron umowy na korzyść strony silniejszej, która nie tylko może żądać spełnienia świadczenia w określonej przez siebie wysokości, ale też korzystać z szeregu postanowień o charakterze sankcji (m.in. podwyższone karne oprocentowanie, możliwość wypowiedzenia umowy), gdyby konsument takiego świadczenia nie spełniał.

Celem klauzul indeksacyjnych (waloryzacyjnych) nie powinno być przysparzanie dochodów jednej ze stron umowy. Tymczasem wprowadzone przez bank do umowy klauzule umożliwiały mu stosowanie kursu CHF ustalonego inaczej przy przeliczaniu wypłaconej kredytobiorcom kwoty kredytu, a inaczej przy obliczaniu wysokości rat kredytowych. Różnica pomiędzy tymi kursami stanowi dodatkowy, nieuzasadniony dochód banku, zaś dla kredytobiorców dodatkowy koszt. Bank, przeliczając kwotę wypłaconego konsumentom kredytu według ustalonego przez siebie kursu zakupu CHF oraz pobierając z rachunku konsumentów raty kredytu przeliczone według własnego kursu sprzedaży CHF, uzyskiwał w ten sposób od kredytobiorców dodatkową ukrytą prowizję, której nie odpowiada żadne świadczenie banku. Co więcej, pomiędzy kredytobiorcą a bankiem nie dochodziło do żadnych transakcji wymiany waluty. Kwota kredytu wypłacona została w złotych polskich i spłata następowała również w tej walucie. Natomiast wartość franka szwajcarskiego przyjęta została jedynie jako wskaźnik waloryzacji poszczególnych rat podlegających spłacie. Oznacza to, że wszelkie operacje wykonywane były jedynie „na papierze”, natomiast do faktycznego transferu wartości dewizowych w którąkolwiek stronę nie dochodziło. W efekcie różnica pomiędzy kursem kupna danej waluty a kursem sprzedaży tej waluty przez bank, ustalanych przez pozwanego w oparciu o niejednoznaczne kryteria, stanowi jego czysty dochód, zwiększający dodatkowo koszty kredytu dla kredytobiorcy. W tym mechanizmie należy więc dostrzec również sprzeczność postanowienia z dobrymi obyczajami i rażące naruszenie interesów konsumenta, który nie ma nawet możliwości uprzedniej oceny własnej sytuacji, w tym wysokości rat kredytu, i jest zdany na arbitralne decyzje banku (podobnie Sąd Apelacyjny w Warszawie w orz. z 07.05.2013 r., VI ACa 441/13, LEX nr 1356719).

W świetle powyższego Sąd uznał kwestionowane przez powodów klauzule umowne przewidujące mechanizm indeksacji do franka szwajcarskiego zobowiązań stron umów kredytu za niedozwolone postanowienia umowne.

Skutkiem uznania za abuzywne wskazanych postanowień umownych dotyczących indeksacji jest konieczność ich pominięcia przy ustalaniu treści stosunku prawnego wiążącego konsumenta. Stwierdzenie abuzywności konkretnych postanowień umownych rodzi taki skutek, że postanowienia te nie wiążą konsumenta *ex tunc* i *ex lege*, zaś zgodnie z art. 385⁽¹⁾ § 2 k.c., strony są związane umową w pozostałym zakresie. Postanowienia uznane za niedozwolone podlegają zniesieniu w całości, a nie tylko w zakresie, w jakim ich treść jest niedopuszczalna (tak: W. Popiołek, w: Kodeks cywilny. Komentarz. Tom I, red.

K. Pietrzykowski, Warszawa 2013, teza 15 do art. 385⁽¹⁾; K. Zagrobelny w: Kodeks cywilny. Komentarz, red. E. Gniewek, W. 2013, teza 11 do 385⁽¹⁾). Postanowienia takie przestają wiązać już w chwili zawarcia umowy. Oznacza to, że nie stanowią elementu treści stosunku prawnego i nie mogą być uwzględniane przy rozpoznawaniu spraw związanych z jego realizacją. W rezultacie konieczne jest przyjęcie, że łączący strony stosunek umowny nie przewiduje mechanizmu indeksacji, stanowiąc jedynie umowę kredytu, w których wysokość kwoty kredytu została ostatecznie i jednoznacznie określona w złotych polskich.

Ze wskazanych wyżej przyczyn zakwestionowaniu podlega cały mechanizm indeksacji w kształcie przyjętym w wiążącym strony Aneksie (por. orz. SN z 04.04.2019 r.,

III CSK 159/17), wobec czego zbędne jest poszukiwanie odpowiedzi na możliwość ustalenia i przyjęcia innego („sprawiedliwego”) kursu dla dokonania rozliczeń między stronami, przy zachowaniu mechanizmu indeksacji. Należy przy tym wskazać, że stosowanie obowiązującego aktualnie art. 358 § 2 k.c. jest niemożliwe, skoro nie obowiązywał on w dacie zawarcia Aneksu (wszedł w życie dopiero 24 stycznia 2009 r.), a brak jest przepisów przejściowych, które umożliwiłyby jego zastosowanie. Ponadto przepis ten odnosi się do możliwości ustalenia kursu waluty obcej w przypadku spełnienia świadczenia w walucie polskiej, natomiast nie reguluje sytuacji, w której dochodzi do przeliczenia wysokości zobowiązania z waluty polskiej na obcą. Brak jest zatem mogących znaleźć zastosowanie przepisów dyspozytywnych stanowiących podstawę wyznaczenia takiego kursu. Należy więc dokonać oceny możliwości dalszego funkcjonowania umowy po wyeliminowaniu z niej postanowień dotyczących indeksacji.

Sąd orzekł jak w pkt. 1 sentencji wyroku na podstawie 189 k.p.c. w zw. z art. 385(1) k.c.

Powództwo zasługiwało na uwzględnienie również w zakresie żądania zapłaty, w jakim powodowie żądali zasądzenia nadpłaconej sumy rat kredytowych (kapitałowo-odsetkowych) w wysokości wyższej niż należna po wyeliminowaniu z umowy klauzul abuzywnych dotyczących indeksacji. Skoro indeksacja nie wiąże stron, to bank wykorzystując ten mechanizm pobrał od powodów część rat kredytowych bez podstawy prawnej.

Wartość sumy nadpłaconej przez powodów w okresie objętym pozwem (od 8 września 2008 r. do 5 stycznia 2019 r.) w następstwie stosowania przez bank niedozwolonej indeksacji wyniosła 137.075,29 zł, na którą złożyły się kwoty wpłacane przez powodów bezpośrednio w walucie CHF przeliczone na złote polskie po kursie średnim NBP z dnia wymagalności poszczególnych rat, jako najbardziej obiektywnym mierniku wartości pieniądza.

Roszczenie o zapłatę w pkt. 2 sentencji wyroku powyższej sumy znajduje uzasadnienie w przepisach o bezpodstawnym wzbogaceniu (art. 405 i nast. k.c.) W myśl art. 405 k.c., kto bez podstawy prawnej uzyskał korzyść majątkową kosztem innej osoby, obowiązany jest do wydania korzyści w naturze, a gdyby to nie było możliwe, do zwrotu jej wartości. Zobowiązanie z tytułu bezpodstawnego wzbogacenia powstaje przy zaistnieniu trzech przesłanek. Po pierwsze, korzyść musi być uzyskana bez podstawy prawnej, co ma miejsce, gdy u jej podstaw nie leży ani czynność prawna, ani przepis ustawy, ani orzeczenie sądu lub decyzja administracyjna. Po drugie, korzyść musi mieć wartość majątkową, możliwą do określenia w pieniądzu.

Po trzecie, korzyść musi być uzyskana kosztem innej osoby, co oznacza istnienie powiązania pomiędzy wzbogaceniem po jednej stronie, a zubożeniem po drugiej stronie. Szczególnym rodzajem bezpodstawnego wzbogacenia jest tzw.

świadczenie nienależne, o którym mowa w art. 410 k.c. Świadczenie jest nienależne w sytuacjach określonych w art. 410 § 2 k.c., w tym również w przypadku, gdy spełniający świadczenie nie był w ogóle zobowiązany lub nie był zobowiązany względem osoby, której świadczył. Sytuacje kwalifikowane jako świadczenie nienależne zakładają uzyskanie korzyści majątkowej w następstwie świadczenia, czyli zachowania zmierzającego do wykonania zobowiązania. W niniejszej sprawie pobranie przez pozwanego części środków pochodzących z rat kredytowych spłacanych przez powodów nastąpiło bez właściwej podstawy prawnej, zatem pozwany stał się bezpodstawnie wzbogacony kosztem powodów, w zakresie wskazanej wyżej sumy.

Wbrew zarzutowi pozwanego, zasądzeniu powyższej kwoty nie sprzeciwia się art. 411 pkt 1 k.c., który stanowi, że nie można żądać zwrotu świadczenia jeżeli spełniający świadczenie wiedział, że nie był do świadczenia zobowiązany, chyba że spełnienie świadczenia nastąpiło z zastrzeżeniem zwrotu albo w celu uniknięcia przymusu lub w wykonaniu nieważnej czynności prawnej. Po pierwsze, wiedzę należy tu rozumieć jako całkowitą świadomość tego, że świadczenie się nie należy i że spełniający mógłby bez ujemnych dla siebie konsekwencji prawnych odmówić jego spełnienia (vide orz. SN z 12.12.1997 r., III CKN 236/97, OSNC 1998/6/101). Na gruncie okoliczności faktycznych niniejszej sprawy nie można było uznać, że powodowie mieli pozytywną i pewną wiedzę, że płacone przez nich raty kredytowe są w jakimś zakresie nienależne bankowi, a jeśli tak, to jaka dokładnie część rat jest nienależna. Kwestia niedozwolonego charakteru klauzul indeksacyjnych była wszak i nadal jest przedmiotem sporu pomiędzy stronami, który wymagał rozstrzygnięcia przez sąd. Po drugie, w ocenie Sądu, do świadczeń spełnionych w wykonaniu abuzywnej klauzuli umownej należy stosować przez analogię wyjątek dotyczący spełnienia świadczenia w wykonaniu nieważnej czynności prawnej, o którym mowa w art. 411 pkt 1 in fine k.c. Gdyby bowiem nie można było żądać zwrotu świadczenia spełnionego w wykonaniu abuzywnej klauzuli umownej, to sankcja braku związania stron abuzywnymi postanowieniami umownymi byłaby właściwie martwa co do zobowiązań już wykonanych, gdyż nic by z niej nie wynikało.

Brak było natomiast podstaw do zasądzenia powyższej sumy pieniężnej solidarnie na rzecz powodów, lecz łącznie. Zgodnie z art. 369 k.c. zobowiązanie jest solidarne, jeżeli wynika to z ustawy lub z czynności prawnej. Żaden przepis ustawy, nie przewiduje solidarności wierzycieli w przypadku przysługiwania wierzytelności małżonkom (art. 370 k.c. dotyczy jedynie solidarności osób zaciągających zobowiązanie dotyczące wspólnego mienia, a więc osób występujących po stronie dłużników). Żaden przepis ustawy nie kreuje też solidarności jedynie z tego względu, że istnieje więcej niż jeden wierzyciel. Równocześnie nie można było przyjąć, że zobowiązanie, mimo że pieniężne, ma charakter podzielny, gdyż przysługuje ono łącznie małżonkom, których łączy ustrój wspólności majątkowej (por. E. Gniewek, O wadliwościach stosowania zasad solidarności czynnej w postępowaniu sądowym – uwag kilka. MOP nr 3 z 2009 r.). Dlatego powyższą sumę należało zasądzić łącznie na rzecz powodów będących małżonkami.

W przedmiotowej sprawie powodowie domagali się zasądzenia odsetek od kwoty wskazanej w pozwie od dnia 14 lutego 2019 r. Podstawą rozstrzygnięcia w przedmiocie odsetek ustawowych jest art. 481 § 1 k.c., zgodnie z którym wierzyciel może domagać się odsetek za opóźnienie w spełnieniu świadczenia pieniężnego, a także art. 455 k.c., zgodnie z którym jeżeli termin spełnienia świadczenia nie jest oznaczony ani nie wynika z właściwości zobowiązania, świadczenie powinno być spełnione niezwłocznie po wezwaniu dłużnika do wykonania. Ponieważ 7-dniowy termin zapłaty wskazany w wystosowanym przez powodów przedsądowym wezwaniu do zapłaty minął w dniu 13 lutego 2019 r. (ww. wezwanie doręczone zostało pozwanemu w dniu 6 lutego 2019 r. - k. 81-81v.) należało uznać, że od dnia 14 lutego 2019 r. pozwany bank pozostaje w opóźnieniu ze spełnieniem świadczenia pieniężnego.

Mając to wszystko na uwadze, Sąd na podstawie powołanych przepisów w pkt. 2 sentencji wyroku zasądził kwotę 139.075,29 zł wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od dnia 14 lutego 2019 r. do dnia zapłaty, zaś w pkt. III sentencji wyroku oddalił powództwo w pozostałej części.

Z uwagi na brak oświadczenia powodów o cofnięciu powództwa w zakresie różnicy kwoty pierwotnego roszczenia głównego i zasądzonej w pkt. 2 wyroku kwoty, Sąd w pkt.3 wyroku oddalił powództwo w pozostałym zakresie dotyczącym kwoty 17 047,85 zł.

(156123,10 - 139075,25 = 17047,85).

O kosztach postępowania Sąd orzekł w pkt. 4A sentencji wyroku, zgodnie z zasadą odpowiedzialności za wynik sprawy wyrażoną w art. 98 k.p.c. Pozwany jako przegrywający sprawę, zobowiązany jest zwrócić powodowi koszty niezbędne do celowego dochodzenia praw w kwocie 11.800 zł na co składają się uiszczona przez powoda opłata od pozwu w wysokości 1000 zł oraz wynagrodzenie pełnomocnika procesowego w wysokości 10.800 zł ustalonej stosownie do § 2 pkt 7 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie (tekst jedn.: Dz.U. z 2015 r., poz. 1800 ze zm.)